

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

Південно-українське відділення соціологічної асоціації України, м.Одеса

М А Т Е Р І А Л И

VIII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції

“ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ”

(Одеса, 24-25 квітня 2020 року)

Одеса -2020

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // Матеріали VII Всеукраїнської інтернет-конференції (Одеса, 24-25 квітня 2020 р.) 56 с.

Рецензенти:

Плавич В.П. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри загально правових дисциплін і міжнародного права одеського національного університету імені І.І.Мечнікова

Халапсис О.В. - доктор філософських наук, професор кафедри філософії та політології Національної металургійної академії України

Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської інтернет-конференції «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту XXI століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 28 травня 2020 року)

умовах [2]. У зв'язку з цим, формування стресостійкості є важливою умовою збереження психічного здоров'я сучасних фахівців допомагаючих професій [3].

Нами була реалізована мета дослідити рівень стресостійкості соціальних працівників та практичних психологів на базі Центрів зайнятості та Управління соціального захисту населення Міловського та Старобільського районів Луганської області. У ньому приймали участь 55 жінок віком від 23 до 51 років, середній вік – 35 років.

Аналізуючи результати дослідження за методикою «Тест самооцінки стресостійкості С. Коухена та Г. Вілліансона» ми визначили, що 62% вибірки (34 респондента) проявляють задовільний рівень самооцінки стресостійкості, 24% (13 осіб) мають середній рівень, та поганий рівень виявляють 14% (8 осіб). Відмінного, доброго та дуже поганого рівня не зафіксовано. Отже, більшість соціальних працівників та практичних психологів мають недостатній рівень стресостійкості, що вказує на нездатність протидіяти стресам і має негативні наслідки у психічній, соціальній, професійній сферах спеціалістів.

Таким чином, можемо відмітити, що результати дослідження свідчать про необхідність розвитку у фахівців з соціальної роботи навичок стресостійкості та підвищення особистісних ресурсів з подолання професійних стресів. Актуальним є пошук соціально-психологічних умов, форм і методів роботи щодо профілактики виникнення стресових станів у соціальних працівників і практичних психологів державних установ та підвищення їх стресостійкості як запоруки успішної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Зильберман П. Б. Эмоциональная устойчивость оператора // Очерки психологии труда оператора / П. Б. Зильберман. – М., 1974.
2. Селье Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. – М.: Прогресс, 1979. – 126 с.
3. Бодров В. А. Психологический стресс: развитие и преодоление / В. А. Бодров. – М.: ПЕРСЭ, 2006. – 244 с.

Щербина Надія Федорівна - доцент кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету

РОЛЬ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ У ПОШИРЕННІ ОСВІТИ В ОДЕСІ НАПРИКІНЦІ ХІХ СТ.

Культурним осередком південного краю ще на початку ХІХ ст. стала Одеса, де працював театр, створювалися музейні зібрання, започаткували роботу культурницькі та мистецькі товариства. Разом із соціальною активністю починає формуватися і культурний процес.

Розвиток шкільництва та народної освіти в Україні не відповідав суспільним реаліям після скасування кріпосного права. Після реформи народної освіти 1864 р. усі типи початкових шкіл стали народними училищами, до них приймали дітей усіх станів. Вони працювали за єдиними планами та програмами: вчили закону Божого, читати, писати та чотирьох арифметичних дій. У двокласних початкових училищах з п'ятирічним терміном навчання передбачалося вивчення історії, географії, малювання.

Однак царське самодержавство проводило неухильну політику, спрямовану на те, щоб тримати народні маси в темряві, обмежувати мережу шкіл, зводити всю просвіту до початкової освіти, не допускати у гімназії дітей простих людей, скорочувати програми викладання. Відсоток неписьменних на Україні й в усій Росії був дуже великий. Згідно з переписом 1892 р. загальна кількість освічених в Одесі становила 44 відсотки [1; С. 63]. Такий відсоток освіченості був нижче, ніж в Петербурзі, але значно вище інших міст. Цей рівень досягався в основному за рахунок службовців торговельних фірм.

Наприкінці XIX — на початку XX ст. поряд із становими створювалися народні клуби у Києві, Харкові, Одесі. При них діяли читальні, бібліотеки, лекційні та концертні зали, гуртки та курси.

Важливу роль у збереженні та поширенні знань відігравали бібліотеки. Бібліотеки сприяли розвитку вітчизняної освіти і культури. У 1829 р. за поданням графа М. Воронцова імператор Микола I видав наказ, який дозволив заснувати в Одесі міську публічну бібліотеку. Це була друга в Російській імперії (після імператорської у Санкт-Петербурзі) і перша в Україні публічна бібліотека. Одеська міська публічна бібліотека у 1898 р. складалася вже з 111 624 томів. Постійних читачів було 5256 чоловік, відвідувань було 57 840. Діяли ще дві міські читальні і читальня товариства тверезості. Вони комплектувалися переважно книгами, рекомендованими для читання народу міністерствами внутрішніх справ і просвіти [2; С. 653].

У XIX ст. велику роль у поширенні знань відігравали університетські бібліотеки, зокрема при Одеському (Новоросійському) університеті, якій був заснований у 1865 р., діяла університетська бібліотека. На той момент у фонді книгозбірні налічувалось 11298 найменувань видань (28505 томів у фундаментальній бібліотеці і 4 930 томів у студентській) [3; С. 7].

У 80-х і 90-х рр. XIX ст. починає розвиватися мережа бібліотек. «У ці бібліотеки, створені для чистої публіки, - писав відомий бібліограф Н. Рубак, з кожним роком входить все більше і більше читачів одного сорту, читачів з народу. Поруч з паном в капелюсі підписуються, вносять застави відразу висувають свої вимоги і селянин, який пройшов, або навіть не пройшов курсу народної школи, і фабричний робітник, пізнав грамоту вже в зрілих літах, завдяки недільній школі, і торговець-мешакін».

У 1891 року, в трикутному провулку була відкрита безкоштовна бібліотека. Бібліотека для биндюжників, читальня для торговців - це один із подарунків улюбленому місту від мецената і благодійника Григорія Маразлі. Аж до 1926 р. вона носила ім'я свого творця. Міський голова пожертвував на будівництво читальні з двокласним народним училищем 20 тисяч рублів - величезні на ті часи кошти. У першу чергу це була читальня для тих верств населення, які не могли дозволити собі купувати книги. В основному сюди приходили дрібні ремісники і небагаті торговці. Якщо вірити пресі кінця XIX століття, 80% читачів було євреїв, які становили більшість мешканців навколишніх кварталів.

Активно працювала бібліотека товариства прикажчиків-євреїв, створена у 1875 р. У перший рік існування її фонд складав 1138 томів, кількість читачів нараховувала 127 осіб., наприкінці 1888 р. мала вже 2000 томів, серед яких були дуже цінні видання.

У 1898 р. відзначалося тридцятиріччя приватної бібліотеки Д. Бортневського. Відзначаючи цю подію, журналіст В. Дорошевич писав про те, що «у нас інтелігенція в більшості своїй не купує книжок, крім календарів і бере книги з бібліотеки». Попит на гарну книгу був такий великий, що навіть в нічліжних будинках серед босяків, чорноробів і заробітчан проводилися гучні читання цікавих книг. Вісім чи десять ночувальників розташовувалися навколо читця і уважно слухали читання. З кожного слухача стягувалася копійка за читання і свічку.

У цілому ж у Херсонській губернії, крім Одеси і Миколаєва, в 1899 р. було 24 бібліотеки. З них в Херсоні діяло - 6, в Єлисаветграді - 6, в Тирасполі -3, в Ананьєві - 2, у Вознесенську, Олександрії, Бобринці, Бориславі, Березівці, Голті і Кам'янці - по одній. З 24 міст і повітів губернії - 15 не мали бібліотек.

У тому ж році товариством поширення грамотності і ремесла була відкрита бібліотека в Єлисаветграді. Бібліотека мала 484 читача. Серед них було багато робітників і учнів ремісничого училища.

З поширенням бібліотечної справи розвивалася і бібліографічна робота. Видатним українським бібліографом другої половини минулого століття був М. Комаров, який працював в Одесі нотаріусом. М. Комаров склав «Показник нової української літератури, починаючи з «Енеїди» І. Котляревського до 1883 року». Він становив бібліографічні показники творів Т. Шевченка, І. Котляревського, М. Лисенка та інших, брав участь у

складанні російсько-українського словника, зібрав велику бібліотеку української літератури. М. Комаров був пов'язаний з багатьма видатними українськими письменниками та поетами. У нього зупинялися, приїжджаючи до Одеси, Іван Франко і Леся Українка.

Поряд з діяльністю бібліотек, клубів швидкими темпами зростало в Одесі кількість друкарень. У 1859 р. їх було 7, в 1879 р. - 12, а в 1889 - 30. За масштабами книговидавання Одеса поступалася тільки трьом містам: Петербургу, Москві та Варшаві. За кількістю виданих книг не можна судити про всі сторони видавничої діяльності. Багато видань було комерційних, довідкових, статистичних, перекладних. Однак іноді тут з'являлися і значні художні твори, перш за все українські, проте це тема для подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Лазарович С. Духовная жизнь Одессы — Южнорусский альманах. - Одесса: изд. Ю. Сандомирского, 1900., С. 60 – 68.
2. Самойлов Ф. Одеська національна наукова бібліотека імені Максима Горького // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2010. — Т. 7 : Мл — О. — С. 536. — 728 с.
3. Подрезова М. А. Летопись Научной библиотеки Одесского национального университета имени И. И. Мечникова в событиях и фактах. Ч. 1. Первоначальные годы / М. А. Подрезова, В. В. Самодурова // Вісник Одеського національного університету. Серія : Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. - 2010. - Т. 15, Вип. 21. - С. 5-27.

Юшкевич Юлія Сергіївна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

«Світ в пошуках самого себе», на думку італійського науковця Маріо Морчелліні, може бути доречною метафорою для опису сьогодення, що характеризується триумфом невизначеностей, безпрецедентним накопиченням джерел невпевненості, страху і нестачі довіри, а простір застосування інформаційно-комунікаційних технологій можна порівняти з «Нічийною Землею» де формуються нові ідентичності та ролі, виникає відчуття приналежності до чогось більшого і створюються нові соціальні зв'язки, але в той же час виникають ризики і небезпеки [1, р. 47, 63].

Соціокультурна трансформація, що відбувається внаслідок розвитку інформаційного суспільства, обумовлює модифікацію змісту та взаємозв'язків стрижневих елементів сучасної соціальної системи: соціальних суб'єктів, інститутів та засобів масової комунікації.

Метаморфози, що відбуваються на рівні окремого суб'єкту мають три виміри. В першу чергу, ці перетворення пов'язані зі сферою самості, де має місце конструювання або перевизначення ідентичності соціального суб'єкту за допомогою стимулювання саморефлексії. Крім того, це стосується соціальних взаємовідносин, в межах яких індивід за допомогою комунікації намагається одночасно проявити себе по відношенню до інших та знайти життєві орієнтири, зрозуміти сенс власного існування. Нарешті, комунікація, що збільшує взаємодію між людьми та допомагає стримано реагувати на кризові стани, впливає на дії суб'єкта [1, р. 46].

Необхідно наголосити, що соціокультурна трансформація сучасного суспільства не є перетворенням певного сектору або соціальної підсистеми, а стосується всіх тих інститутів – релігії, сім'ї, системи освіти – що в минулому виступали гарантами стабільності, рівноваги та соціальної впевненості. В цьому контексті, можна говорити про видозмінювання тих процесів, що пов'язані з відтворенням суспільних цінностей, колективних орієнтацій і, отже, трансформацію тієї культурної навігації особистості, що виступає основою соціальної дії –